nu. 3. Caroc. *de locat. part.* 1. *Rubric. de reſcend. locat. n.* 34. Hermoſill, *d. nu.* 24. *verſ. in fœminis*, Pet. Greg. *ſup. num.* 15. quamvis Trentacin. *d. tit. de empt. reſolut.* 3. *n.* 12. *in fine*, hoc limitet, ſi hujuſmodi perſonæ de legis proviſione certioratæ ſpecialiter illi renuncient.

Ad hanc ſolutionem *D. Covarr.* pro Calcaneo poteſt replicari, quod etiam in viris majoribus non ruſticis facilitas conſideratur, ut jure communi attendebatur in renunciatione exceptionis non numeratæ pecuniæ; quæ, ut diximus, ex hac cauſa in continenti facta non tenebat, quamvis ex intervallo ſubſiſteret.

Verſ. *Secundò, in ejuſdem opinionis.*

23 Similiter contra hanc reſponſionem, *De Covarr.* dici poterit, homines itidem in venditione*, aviditate comparandi aliena, vel neceſſitate vendendi propria compulſos, ſæpè labi ad cariùs emendum, viliuſvè diſtrahendum, & eâdem facilitate, qua hæc faciunt, moventur ad renunciandum in continenti legis auxilio: quæ ratio ceſſat, ſi poſt contractum jam perfectum ſuo juri cedant, quod cum liberius operentur, ſibi præjudicant.

Verſ. *Tertiò accedit, quod Romanus.*

24 Non omnino excluditur *Romani* ratio, nam doli qualiquali ſuſpicione non caret, qui cum læſione ultra dimidiam alterius contrahit, volens cum tanta jactura aliena locupletari; Cancer. *d. part.* 1. *cap.* 13. *num.* 25. *verſ. Ob quæ non intereſt*, Noguerol, *allegat. num.* 18. 56. Thor. *conſ. unic. poſt vota deciſiva, num.* 42. Sforcia Odd. *conſ.* 37. *num.* 58. *vol.* 1. Hermoſill. alios referens, *dict. gloſ.* 11. *num.* 49. Unde ſaltem ſecundùm hanc ſententiam non eſt abſonum, de renunciatione doli ad eam, de qua agimus, arguere; quanquam verum ſit ex læſione ultra dimidiam dolum non præſumi, Petr. Greg. *ſup. c.* 24. *n.* 3.

Ad Num. 4.

25 Verè textus *in l. ult.* §. *Item quæſitum, ff. de condict. indebit.* minimè juvat Calcanei opinionem, ut ſenſit *D. Covar.* cùm in renunciatione loquatur generalis quando autem ſpecialis renunciatio condictionis indebiti impediat repetitionem, explicat latè Guttierr. *de juram. confirmat. part.* 1. *cap.* 27. *per totum.*

Verſ. *Quintò, Calcanei ſententiam adjuvat.*

26 Dubium non eſt, ut experientia docet, quin renunciatio *d. l.* 2. ex ſtylo Tabellionum in inſtrumentis venditionum adjiciatur, eiſdem contrahentibus inſciis, atque ita teſtantur Villadieg. *ubi proximè, d. n.* 139. *verſ. Y eſe remedio*, Noguerol *ſupra, num.* 55. Matienz. *d. gloſ.* 8. *n.* 45. Nec refert, quod illis inſtrumenta ante præſtitum conſenſum, prælegantur, quia communiter ad hujuſmodi clauſulas non advertunt, qui contrahunt; nec vim, quam habent, homines literarum imperiti intelligunt, & per Tabelliones declarari non ſolent; quapropter clauſulas ex ſtylo Tabellionum apponi conſuetas nullius eſſe momenti, ſaltem quoties de gravi præjudicio tractatur, ſentiunt Tiraquel. *in l. ſi unquam, n.* 126. *C. de revocand. donat. & de jure Conſtitut. part.* 3. *limit.* 31. *n.* 1. D. Covarr. *In rubric. de teſtament. part.* 2. *ex n.* 39. ubi alii Matienç *in l.* 1. *gloſ.* 10. *n.* 65. *tit.* 4. *lib.* 5. *Recopilat.* Gutierr. *de jurament. confirmat. part.* 1. *cap.* 17. *n.* 5. *verſ. Sed contraria*, Pareja *de inſtrument. edit. tom.* 1. *tit.* 5. *reſolut.* 10. *n.* 68. 69. & alii multi, apud Menochium *conſ.* 37. *à n.* 157.

Contraria verò ſententia communis etiam docens; has clauſulas eſſe obſervandas, acſi à contrahentibus adjicerentur, quam amplectuntur plurimi, quos referunt, ac ſequuntur ipſe Menoch. *à n.* 130. & Hermoſ. *in l.* 32. *gloſ. ult. n.* 9. *tit.* 5. eſt intelligenda, ſi de modico præjudicio tractetur, aut illæ ad ſolemnia, vel ſubſtantialia actus pertineant, nam in ipſas creduntur partes conſenſiſſe eo ipſo, quod inſtrumentum fieri voluerunt: renunciatio autem *l.* 2. non eſt modici præjudicii, nec ad ſolemnitatem, vel ſubſtantiam venditionis ſpectat, atque ideo à Tabellione adjecta pro non ſcripta debet haberi. Nec quicquam intereſt, quod renunciatio utrinque fiat, poſſitque vel venditori, vel emptori utilis eſſe. Quoniam hoc verum eſt, ſi in abſtracto conſideretur, non ſi jam in contractu poſita, etenim ſtatim læſo erit nociva, & deceptori favorabilis; cùm ad læſionem tempus contractus inſpiciatur regulariter, ut *c. proximo præced.* dictum eſt.

Ibi: *Quamobrem quamvis ſæpiſſimè.*

Tamen non obſtante renunciatione facta in eodem inſtrumento, auxilium *d. l.* 2. concedi quotidie videmus, ut teſtatur Matienç. *d. gloſ.* 8. *n.* 43. alioqui inutilis jam eſſet proviſio ejus conſtitutionis, cùm in omnibus inſtrumentis talis clauſula renunciationis ex conſuetudine Tabellionum adjiciatur, ſicut conſiderat Morla *d. quæſt.* 24. *n.* 8. 27
Et quamvis de jure dubia ſit quæſtio, *Calcanei* ſententia, quam amplectuntur tot graviſſimi interpretes adverſum *D. Covar.* laudati *ſupra, n.* 20. æquior eſt, atque ideo tenenda, cum in dubiis non minus tutum ſit, quàm juſtum, benigniorem ſequi interpretationem, *l. ea quæ* 153. §. *In re dubia ff de reg. jur.* magiſque repetitioni, quam adventitio lucro favendum, *l. non debet* 42. §. *In re dubia, ff. eod.*

Ad Num. 5.

Enormiſſima læſione in contractu contingenti, renunciatio *d. l.* 2. quomodolibet facta, imo & juramento fulta, non obſtat læſo agenti adverſus deceptorem Eſt communis reſolutio, pro qua ſunt Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 3. *vers. Quòd temperandum*, Barboſ. *in d. collectan. n.* 130. Ant. Gab. *d. lib.* 3. *tit. de jur. dot. concluſ.* 1. *n.* 8. Gregor. Lop. *in d. l.* 56. *gloſ. ult.* Simoncel. *de decretis, lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 233. Guttier. *d. cap.* 26. *n.* 7. Trentacinq. *d. tit. de empt. reſolut.* 3. *n.* 8. Villadieg. *d. n.* 139. *verſ. Y lo miſmo ſerà.* Burat. *deciſ.* 75. *n.* 6. & 8. & *dec.* 116. *n.* 15. Paſchal. *de partibus poteſt. part.* 1. *c.* 8. *n.* 47. Thor. *d. conſ. unic. n.* 43. Galerat. *de renunciat. centur.* 2. *renunc.* 102. *n.* 24. *verſ. Contrarium verius*, Padilla *in d. l.* 2. *n.* 43. Matienç. *de gloſ.* 8. *n.* 48. Cevall. *tom.* 1. *quæſt.* 115. *n.* 4. Afflictis *deciſ.* 322. *n.* 7. Caſtill. *quotidianar. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 36. 41. 53. qui ait, nullam cautelam excogitari poſſe, ut remedium contra enormiſſimam læſionem excludatur, *Hermoſ.* apud quem alii multi, *d. gloſ.* 11. *n.* 35. 28

Sed ſi læſioni enormiſſimæ fuerit cum juramento ſpecificè renunciatum, ceſſare omne legis auxilium ad contractus reſciſſionem, opinantur Ant. Gom. *variar. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 20. *verſ. Tertiò infero.* Michaël Graſſ. *in* §. *Succeſſio ab inteſtato, q.* 13. *verſ. Contrariam*, Tuſch. *lit. L. concluſ.* 494. *n.* 44. Butr. *in c. cum contingat, n.* 13. *vers. Sic concludunt, de jurejurand.* Beroi. *conſ.* 51. *n.* 16. *lib.* 1. Bargal. *de dolo. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 42. *vers. Ex adverſo*, Galiaula *conſ.* 32. *n.* 32. 29

Contrarium verò ſuſtinent Hermos. *d. glos.* 11. *n.* 45. Abbas *in d. cap. cum contingat, n.* 23. *de jurejur.* Cagnol. *in d. l.* 2. *n.* 98. Padilla *ibi, num.* 43. Rot. apud Caſſiod. *deciſ.* 1. *de empt.* Grammatic. *deciſ.* 66. *n.* 48 & 49. Molin. *ubi proximè, n.* 19. Gutierr. *in Authent. ſacramenta puberum, n.* 98. *C. ſi adverſ. vendit.* Petr. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 5. *n.* 53. *ff. ſolut. matrim.* Caſtill. *d. cap.* 2. *à numer.* 28 Auguſt. Barboſ. *in d. collectan. num.* 130. Seraphin. *de privileg. jurament. privileg.* 131. *numer.* 6. Quæ ſententia verior eſt, ac communior, jura enim dolum in hac læſione præſumunt, ut cum aliis docet Hermoſ. *n.* 46. qui juranti enti vi fovendus non eſt; qui quidem dolus quaſi adhibitus ex propoſito, conſenſum jurantis tollit; & ideo nec contractus, nec renunciatio juramento firmatur. Faciunt tradita *ſupra n.* 5. 30

Quæ ſit enormiſſima læſio? Iudicis relinquitur arbitrio, juxta veriorem opinionem, Giurba *deciſ.* 110. *n.* 4. Caſtill. *tom.* 7. *de Tertiis, cap.* 18 *num.* 91. Ferentill. *in addit. ad Burat. tum, deciſ.* 116. *lit. C.* Molin. *d. c.* 3. *n.* 18. *in fine*, Garcia *de expenſ. cap.* 18. *num.* 21. *ad finem*, Sforcia Odd. *de in integ. reſtitut. part.* 1. *q.* 4. *n.* 121. Hermoſ. cum pluribus *d. gloſ.* 11. *n.* 11. Noguerol. *ſupra, n.* 59. Eſcobar. *de ratiocin. lib.* 2. *comput.* 6. *n.* 10 31

Vtrùm deſideretur relaxatio juramenti, cùm adverſus contractum juratum ob enormiſſimam læſionem agitur? quæſtionis eſt; & negant Matienç. *d. gloſ.* 8. *num.* 49. Caroc. *ſupra, d. rubric. de reſcindend. locat. num.* 35. & 36. Mancin. *ſupra, part.* 6. *quæſt.* 4. *n.* 1. Farinac. *in fragment. part.* 2. *verb. juramentum. n.* 1273. 1290. Benechend. *in addit. ad Seraphin. de privileg. jurament. privileg.* 31. *num.* 16. 17. & *privileg.* 61. *n.* 55. Ioſeph. Ludovic. *Lucenſ. deciſ.* 27. *num.* 18. 20 & alii apud Hermoſ. *d. gloſ.* 11. *num.* 82. & Barboſ. *in collectan. ad Auth. ſacramenta puberum, numer.* 17. *C. ſi adverſ. vendit. n.*

Sed, contra, non eſſe audiendum enormiſſimè læſum niſi relaxatione juramenti impetrata, ſuſtinent. Caſtill. *quotidianar. lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 26 *verſ. An abſolutio*, Capic. *deciſ.* 159. D. Covar. *in c. quamvis pactum, part.* 3. §. 4. *n.* 8. *de pact. n.* 6 Gutier. *in d. authent. ſacramenta puberum, num.* 96. *verſ. Sed his non obſtantibus*, Fachin. *ſupra, lib.* 8. *cap.* 69. *in fine*, Cancer. *d. cap.* 13. *num.* 11. *verſ. Ex quibus*, Molin. *d. c.* 2. *n.* 25 Azeved. *in l.* 4. *num.* 137. *tit.* 21. *lib.* 4 *Recopilat.* Cevall. *tom.* 2. *quæſt.* 900 *num.* 35. quæ ſententia magis communis eſt, ac tuta. Sed priorem admiſit Rota *deciſ.* 102. *num.* 2. *part.* 2. *diverſor.* cum manifeſtè de enormiſſima læſione conſtat, Hermoſ. *numer* 84. de quo diximus *ſup. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 43. Sed etſi contrahens juraverit, ſe non petiturum abſolutionem à juramento, quo contractum firmavit, poterit, tam à primo, quam à ſecundo juramento abſolvi, Molin. *n.* 25. Hermoſ. qui alios refert, *ſup. n.* 92 Sed ſi dolus ex propoſito intervenerit, nulla debet abſolutio poſtulari, Molin. *n.* 14. D. Covar. *in c. quamvis pactum, part.* 3. §. 4. *n.* 3 Abbas *in c. cum contingat, n.* 3. 23. *de jurejurand.*

32 Quæ communis ſententia tradita *num.* 29. ampliatur, etſi renunciatio ſit ex intervallo geminata, adhuc enim enormiſſimè læſus, erit audiendus ob præſumptum dolum deceptoris: Hermoſ. *d.* 46. Boër *deciſ.* 35. *num.* 5. Molin. *d. num.* 19. *ad finem*, Guttierr. *ubi proximè, num.* 99. *verſ. Sed ſi benè, in fine.* Pinel. *part.* 3. *cap.* 1. *num.* 36. Burg. de Paz, *conſ.* 28. *num.* 22.

Ibi: *Quo quidem caſu læſio re ipſa contingens.*

33 Læſio enormiſſima quoad juris effectus, dolo comparatur adhibito ex propoſito: Hermoſ. *n.* 46. Valaſc. *conſ.* 130. *num.* 22. Maſcard. *concluſ.* 31. *num.* 27. 28. Ioſeph. Ludovic. *Peruſ. deciſ.* 18. *nu.* 55. 56. 63. 70. Caldas Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, num.* 1. *verſ. Quando agitur*, Cancer. *d. c.* 14. *num.* 11. Andr. Gail. *obſervat. lib.* 2. *obſervat.* 147. *n.* 8. Caſtill. *quotidianar. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 20. 41. 53. *vers. Ii autem*, Seraphin. *de privileg. juram. privileg.* 83. *num.* 77. Farinac. *in prax. crimin. quæſt.* 89. *num.* 140. qui plurimos referunt. Hinc eſt, ut ſi læſio enormiſſima interveniat deceptori electio denegetur, quæ ex *d. l.* 2. competit, ſed læſus ad contractus reciſſionem agere præcisè poteſt, Barboſ. *in d. collect. n.* 76. Fontanella *ſupra, tom.* 2. *clauſ.* 7. *gloſ.* 2. *part.* 2. *n.* 59. 60. Hermoſill. *in d. l.* 56. *gloſ.* 7 *num.* 20. *tit.* 5. *part.* 5 Cagnol. *in dict. l.* 2. *num.* 81. Theſaur. *deciſ.* 165. *num.* 8. Noguerol. *allegat.* 26. *n.* 216. Et ita in praxi ſervari, teſtis eſt Anton. Fab. *in ſuo Codic. lib.* 4 *tit.* 30. *diffinit.* 3. etſi ipſe contrà teneat, *de errorib. decad.* 7. *error.* 10. *à num.* 7. & D. Covar. *in d. c. quamvis pactum*, §. 4. *num.* 14. Inde etiam provenit, ut hoc caſu res cum fructibus per deceptorem ſit reſtituenda, nedum perceptis, ſed & qui percepti potuerunt, Fontanell. Barboſ. Hermoſ. *ubi proximè*, Giurba *deciſ.* 105. *num.* 1. Gomez de Leon. *in ſua centur. reſpons.* 19. Gamma *deciſ.* 40. 94. *num.* 9. ubi Flores de Mena, Parlador. *rer. quotidianar. lib.* 2. *cap. ultim. part.* 5. §. 16. *n.* 13. Cevall. *tom.* 2 *quæſt.* 763. *n.* 43. Cyriac, *tom.* 2. *controvers.* 258. *num.* 10.

Ad Num. 6.

34 Clauſula hæc, per quam contrahentes ſibi invicem donant, quod ultra vel infra juſtum pretium datur, vel recipitur, eſt ex illis, quas Tabelliones ex officio adjicere ſolent, ut advertunt Gutierr. in *d. auth. ſacramenta, n.* 10. Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *caſ.* 144. *num.* 4. Hermoſ. *d. gloſ.* 11. *num.* 119. Gomez. Vai, *lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 20. & quàvis multi ſentiant; cum *D. Covar.* in præſenti, per illam tolli remedium *d. l.* 2. aut ſaltem aliqualem donationem induci, juxta verba in inſtrumento ſcripta, ut videre licet apud Menochium *ubi proximè*, Fachin, *d. lib.* 2. *cap.* 19. *vers. Sed & tertia*, Morla *d. tit.* 9. *quæſt.* 20. *per totam*, qui plures referunt Verius tamen eſt, per talem clauſulam, nec remedium *d. l.* 2. auferri, nec aliquam donationem induci, niſi aliundè conſtet de ſcientia juſti pretii, ac animo donandi: Ita Gutierr. Vajo, Hermoſ. *ubi nuper*, Monterol. *in ſua praxi, tract.* 7. *in pr. inſtrument. vendit. circa principium*, Pinell. *part.* 1. *c.* 2. *n.* 21. 22 Mantienç. *d. gloſ.* 8. *n.* 44. Caſtill. *controverſ. lib.* 4. *c.* 52 *à n* 38. Theſaur. *Pedemontan. deciſ.* 165. Marta *de clauſul. part.* 1 *clauſul.* 363. Molin. *de juſt. & jur. diſp.* 749. *n.* 16. Roderic. *de ann. redditib. lib.* 1. *quæſt.* 11. *à num.* 6. Azeved. *in l.* 1. *n.* 29. *tit.* 11 *lib.* 5 *Recopilat.* Dicaſtill. *de juſt. lib.* 2. *tract.* 9. *diſp.* 3. *dub.* 5. *num* 34. Barboſ. *num.* 58. ubi alii. Ea enim verba præter contrahentium intentionem adjiciuntur, qui minimè de donatione cogitant, ſed contractum utrinque oneroſum volunt celebrare, ac perfunctorè ponuntur; Caſtill. *ſupra, n.* 39 *in fine*, Tuſch. *lit. C. concluſ.* 304 *num.* 12. actus autem non debet ultra agentium intentionem operari, *l. non omnis* 19. *ff. ſi cert. petat.* etſi ſonus verborum aliud ſuadeat, cùm non illa, ſed mens ſit attendenda diſponentis; *l. generaliter* 6. *C. de impuber. & aliis*, *l. ſi quis. filium* 3. *de liber. præterit. l.* 3. §. *Conditio ff. de adimend. legat.* Auguſt. Barboſ. *de axiomatib. jur. axiom.* 222. *n.* 1. ubi plures refert, & videas ad hæc notata *ſup. num.* 26.

Ad Num. 7.

Inſinuatio nihil aliud eſt, niſi *factæ donationis apud judicem competentem publicatio*, quam, & alias definitiones tradit, & exornat Hermoſ. *in l.* 9. *gloſ.* 1. *num.* 28. *tit.* 4. *part.* 5. quæ quatuor de cauſis de jure ad valorem donationis ultra quingentos ſolidos deſideratur. Primò, ut inter donationem & inſinuationem donans maturiùs deliberet, num ſibi expediat actum illum perficere; nam ante inſinuationem poteſt donatio revocari, ſaltem quoad exceſſum quantitatis lege permiſſæ, Hermoſ. *in d. l.* 9 *gloſ.* 5. *num.* 2. Secundò, ut iteratio actus perſeverantiam & animum deliberatum oſtendat. Tertio, ad tollendam omnem ſuſpicionem fraudis, & metus. Quartò, ut probationem occurratur falſitati, ita Ant. Cabar. *de inſinuationib. p.* 1. *n.* 18. Seraphin. *privileg.* 73. *n.* 50. Rebuff. *ad leg. Galliæ, tom.* 2 *tit. de donationib. inſinuand. art.* 1. *gloſ.* 1. *num.* 2. Menoch *conſ.* 26. *n.* 19. *cum aliis*, Petr. Gregor. *ſyntagmat. lib.* 28. *c.* 13. *n.* 4. 6. Card. Lug. *de juſt. diſp.* 23. *ſect.* 10. *n.* 149. ubi *n.* 146. An inſinuatio in foro conſcientiæ requiratur, ut tuta conſcientia poſſit retineri, quod ultra quingentos ſolidos donatum eſt? & donatarium ad reſtitutionem non teneri, niſi petatur, cum Molina, & aliis, reſolvit Dicaſtill. *ſup. tract.* 5. *diſp.* 1. *dub.* 6. *num.* 113. 117. ubi quod ſat eſt, ſi tacitè exceſſus exigatur. 35

Communis doctrina eſt, quòd, ubi inter contrahentes remittitur, maximè per verba importantia donationẽ, quod datur, vel accipitur præter juſtum pretium, ſi ſummã quingentorum ſolidorum id excedat, inſinuatio requiritur; Tiraquell. *in d. l. ſi unquam. verbo, donatione largitus, n.* 4 Ancharrã, & Imola *in c. cum cauſa, de empt.* Roman. *in l.* 2. *in princip. col.* 4. *ff. de verbor. obligat.* Alciat. *ibi, n* 16. Alexand. *in l. ſi quis cum aliter, col.* 4. *verſ. Item, quæ ſunt, ff. eod.* Firmian. *de gabell. part.* 3. *partis* 8 *principalis, quæſt.* 12. *in fine*, Socin. *conſ.* 215. *col.* 1. *lib.* 2. Put. *deciſ.* 230. *n.* 8. *lib.* 1. latè Fachin. *d. lib.* 2. *c.* 19. *verſ. Ego in hac re duo.* Quæ opinio quando vera ſit, ex dicendis apparebit. 36

Verſ. *Primùm, locus Iuriſconſulti.*

Huic fundamento ſatisfacit D. Covar. *infrà, num.* 10. Et ſequentibus, *n.* 12. *in fine.*

Verſ. *Secundò, ratione inſtruitur.*

Huic rationi reſpondetur, non eſſe gratuitam donationem, quam contrahentes faciunt, ſed neceſſariam, ſuppoſito contractu venditionis; cùm ideo renuncient, vel remittant: quia alter contrahens emere, aut vendere renueret, niſi his pactionibus contractus firmaretur. Undè donatio non eſt, niſi impropriè, cum ob cauſam fiat: *l. hoc jure* 12. §. *fin. l. Aquilius Regulus* 27. juncta Gloſ. *ibi verbo, non meram ff. de donat*, quæ ad ſui validitatem inſinuatione non eget; Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 8. *num.* 16. Bart. *in d. l. Aquilius*, 37

lius, num. 3. Ant. Gabr. d. lib. 3. tit. de donat. concluſ. n. 62. Iul. Clar. receptar. ſentent. lib. 4. §. Donatio, q. 17. ad finem, Segura in l. ab. exhæredati, n. 9. ff. de legat. 1 Cyriac tom. 1. controv. 128. n. 109. Gratian diſceptat. c. 81. n. 24. 25. Hermoſ. in d. l. 9. gloſ. 15. num. 15. tit. 4. part. 5. Videas pro ſolutione hujus argumenti D. Covarr. infra, n. 12. in fine.

Ad Num. 8.

38 Renunciatio proprii juris, ad favorem alterius, cenſetur donatio, Gloſ. verbo, dimittere, in cap. ex parte, 12. de offic. & poteſt. judic. deleg. Bart. in l. ſi fraudator 25. in princip. ff. quæ in fraud. credito. Tiraquell. in d. l. ſi unquam, verbo, donatione largitus, n. 171. Afflictis decis. 322. ex n. 2. Navarr. de ſpoliis, §. 15. n. 5. Cervantes in l. 6. Tauri, n. 70. Carleval, de judic. tom. 2. tit. 3. diſp. 23. nu. 43. Hodierna ad Surdum, deciſ. 70. n. 12. Bellon. de jure accreſcendi, c. 7. qu. 4. n. 68. 69. Tondut. ſupra, num. 14. qui conſtituit differentiam cum Cancerio part. 3. c. 22. n. 21. & c. 15. n. 171. inter renunciationem, & repudiationem; nam hæc tollit juris quærendi facultatem, in qua nec conſideratur donatio, nec inſinuatio requiritur; illa jam quæſitum aufert, quæ cum donatio vera ſit, ultra quantitatem permiſſam, abſque inſinuatione non ſubſiſtet, Seraphin. privileg. 109. nu. 4. idem Tondut. n. 21. Rota, deciſ. 323. n. 34. & deciſ. 3. 0. n. 24. 30. 34. part. 16. in recentior. Ant. Gom. variar. lib. 2. c. 4. num. 10. verſ. Item. etiam prædicta habent locum, Hermoſ. d. gloſ. 15. n. 17. Dicaſtill. d. tractat. 5. n. 119.

Ibi: *Quo fit, ut etiam in remiſſione debiti.*

39 Si debitum certum remittatur, inſinuatio, ut in donatione, opus erit; ſecùs ſi dubium ſit; Card Lug. ſup. diſput. 23. ſect. 10. n. 150. Dicaſtill. d. tractat. 5. dub. 6. n. 128. Bald. in l. illud, C. de Sacroſanct. Eccleſ. Ant. Gom d. c. 4. n. 9. Dueñas reg. 210. ampliat. 1. Iul Clar. d. §. Donatio, q. 16. n. 23. Mezz. de contract. tit. act. de donat. tit. de ſubſtantia & donat. n. 17. 18. Matienç. in l. 7. gloſ. 6. n. 6. tit. 10. lib. 5. Recopilat. Hermoſ. d. gloſ. 15. numer. 5. 6. Cancer. part. 1. cap. 8. num. 4. licèt contrarium teneant Ant. Fab. in Cod. lib. 8. tit. 4. diffinit. 3. Gratian. cap 409. num. 19. Borell. in ſumm. deciſion. part. 3. tit. 11. de inſinuat. donat. à num. 93. ubi alios laudat, qui docent, abſque inſinuatione remiſſionem debiti liquidi valere.

40 Igitur huic argumento dicendum eſt, omnia ſuprà tradita procedere, cum ex mera liberalitate quis remittit, aut renunciat; non ſi ex neceſſitate præcedentis contractus oneroſi, ut evenit ei, qui auxilio d. l. 2. renunciat, quia nullo modo donare intelligitur, Cyriac. d. controverſ. 128. n. 105. Rim. conſ. 195. num. 16. vol. 1. de quo D. Covarr. infra, n. 12. in fine, & diximus, ſup. n. 34.

Ibi: *Contrarium tamen, imò inſinuationem non acquiri.*

41 Hanc ſententiam omnino tenendam: ſcilicèt in renunciatione d. l. 2. inſinuationem non eſſe neceſſariam, quia donatio non eſt; amplectuntur Tondut. 57. n. 22. Seraphin. deciſ. 181. Alberic. in l. donari, ff. de donat Gratian. diſceptat. cap. 273. num 39 Hermoſ. d. gloſ. 11. n. 26. Pinell. part. 1. cap. 2. n. 24. ubi Suarez, qui ſentiunt, tunc inſinuationem deſiderari, quando conſtat, liberaliter renunciationem fuiſſe factam, non neceſſitate aliqua dimananti à præcedente contractu, ut contingit in clauſulis ex officio per Tabelliones inſertis, vel quas contrahentes ſimul in eodem inſtrumento adjiciunt inviti; quod ſecùs eſt, cum quis volens donare Titio mille, fundum duorum millium ei pro mille vendit, ut in caſu l. ſi quis donationis 39. ff. de contrah. empt. Idemque eſt, ſi poſt intervallum fiat renunciatio, quia jam neceſſitate præcedentis contractus ceſſante, vera donatio eſt, quibus caſibus inſinuationem adhiberi neceſſe eſt; quod optimè advertit Cyriac. & Tondut. ubi proximè, diſtinguit enim inter remiſſionem in pactis acceſſoriis venditionis factam ratione prioris contractus, & eam, quæ principaliter fit, neceſſitate non cogente; & licèt verba donationem ſonent, non quod dicitur, ſed quod agitur, eſt conſiderandum, nec de nomine, ſed de ſubſtantia contractus ratio haberi debet, l. cum in venditione 36 ff. de contrah. empt. l. ſi uno 12. in princ. ff. locati, l. empt. 9. C. de contr. empt. l. 1. & per totum, C. plus valere, quod agitur, Carleval. d. tom. 2. tit. 3. diſp. 35. n. 45. ubi multi Barboſ. in collectan. ad l. non epiſtolis, n. 13. C. de probat. Tiraquell. de retract. lignagier, §. 30. gloſ. 1. n. 11. & ſic intelligendi ſunt Card Lug. ubi proximè, & alii.

Verſ. *Primùm etenim.*

42 Contractus nomen, ac naturam ſortiuntur ab eo, quod contrahentes principaliter intendunt, etſi aliud admiſceatur; l. ſi ſterilis 22. §. Si tibi fundum, ff. de action. empt. l. tenetur 6. eod. Gutier. de gabell. qu. 35. num. 13. Molin. diſp 336. num. 6. Laſarte d. decim. vendit c. 2. à n. 1. Menoch. de præſumpt. lib. 3. præſ. 104. num. 38. Pinell. in d. l. 2. part. 2. in rubric. num. 2.

Hoc argumentum, cui Fachin. reſpondet, & aliis, d. c. 19. non multùm veræ ſententiæ favet; nam ſi conſtaret de vero animo donandi, donatio non eſſet acceſſoria venditionis, cum propter hanc illa facta non fuiſſet, ſed ex liberalitate; poſſetque contractus gratuitus ab oneroſo ſeparari, ut inſinuatio, ubi neceſſaria foret, adhiberetur; imò licèt unus contractus alterius ſit ſequela, non ideò tenet ſine juris ſolemnitatibus, l. 1. §. ult. ff. de reb. eorum. Alioquin fraus fieri legi ſæpè poſſet, ſi unus contractus in conſequentiam alterius celebraretur ad effugiendas juris ſolemnitates. Igitur in præſenti quæſtione, illud ſolùm inſpici debet, num libera donandi voluntas adfuerit, nec ne, ut dicamus inſinuationem requiri, vel non.

Ad Num. 9.

43 Ubi non apparet, quid contrahentes principaliter voluerint agere, talis contractus celebratus creditur, qualis ab eis fuit denominatus, Gratian. diſceptat. c. 96. num. 30. Auguſt. Barboſ. de axiom. at. jur. axiom. 109. n. 4. Ant. Monach. Florentin. deciſ. 51. n. 5. Menoch. d. lib. 3. præſ. 105. n. 2. Ant. Gom. lib. 2. variar. cap. 2. num. 10. Cyriac. tom. 1. controverſ. 145. num. 44. Tondut. quæſt. civil. c. 79. num. 1. Mareſcot. variar. lib. 2. cap. 133. num. 2. Undè ſi pecunia & res, cujus valor parum, aut nihil quantitatem pecuniæ excedit, pro re alia dentur, & contrahentes ſe permutare dixerint, erit contractus permutationis; ſin vendere, erit venditio; Cardin. Lug. de juſt. tom. 2. diſp. 26. ſect. 1. num. 6. Leſ. eod. tract. lib. 2. cap. 21. dub. 1. Dicaſtill. in ſimil. tract. lib. 2. tract. 9. diſp. 1. dub. 1 nu. 61. Anton. Gom. ubi proximè Gutierr. de gabell. quæſt. 30. num. 2. Cyriac, tom. 1. controverſ. 69 n. 14. Molin. d. diſp. 336. num. 6. Matienç in l. 7. gloſ. 10 num. 4. tit. 11. lib. 5. Recopilat. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 22. tit. 28. nu. 70. verſ. Sed conſidera Laſart. ſupra, c. 17. numer. 21. Pinel. ubi proximè, num. 6. Bertachin. de gabell. part. 3. partis 8. principalis, nu. 1. Parlador. different. 109. §. 4. n. 8. quod verum eſt, cum non agitur de aliorum præjudicio, quàm eorundem contrahentium; nam ſi Tertio detrimentum immineat, non attenditur nomen actui impoſitum, ſed quod verè actum eſt; quare ſi res pecuniam excedat, erit permutatio; ſin pecunia rem, venditio, quamvis maximus exceſſus non ſit, quidquid contrahentes dixerint, Gutier. d. q. 30. n. 6. Molin. d. diſ. 336. n. 7. Laſarte ubi proximè, Pinell. d. c. 2. n. 3.

Ibi *Niſi pecunia, quæ rei in permutatione acceſſit.*

44 Quoties inter valorem rei, & pecuniæ quantitatem, quæ pro alia re dantur, magnus eſt exceſſus, nihil intereſt, quod nomen contrahentes actui impoſuerint; nam aut res excedit pecuniam, & permutatio cenſebitur; aut pecunia rem, & venditio judicabitur, Dicaſtill. num. 62. Gutier. num. 5. Molin. Ant. Gom. Parlador. Cardin. Lug. Leſ. ubi proximè. Matienç. d. gloſ. 10. num. 6. Cyriac. d. controverſ. 69. num. 12. 13. 16. Guid Pap. quæſt. 92. Boer deciſ. 144. Mantic. d. lib. 2. tit. 2. n. 17. & lib. 22. tit. 28. n. 70. Ratio eſt, quoniam ſi quod geritur, repugnat nomini ab agentibus impoſito, à verbis receditur, & ſecundùm ſubſtantiam contractus judicatur, l. cum manumiſſa 80 § fin. ff. de contr. empt. l. inſulam 6. ff. de præſcript. verbis, l. ubi ita donatur 27. ff. de donat. cauſ. mortis Cyriac. tom. 2. controverſ. 254. num. 27. cum ſeq. Guttierr. n. 4. Matienç num. 5. Boër. num. 2 Purpurat. in l. 2 in princ. num. 51 ff. ſi cert. petat. Bald. in rubric. C. de jur. emphyteut. Barbatia in rubr. c. in Decret. de locat. & cond. ... I. Clar. re epar. ſent. § Emphyteuſis, q. 1. in fine, Menoch. de præſ. 104 ex num. 8. & præſ. 105. n. 10. 11. 12. ubi hoc ita eſſe ait, quia falſa demonſtratione, vel nominatione, rerum veritas immutari non poteſt; l. cum falſa 5. C. de jur. & fact. ignorant. Inde provenit, ut cum in contractu, de quo agimus repugnet nomen permutationis actui, in quo maxima pecuniæ quantitas pro re datur, venditio celebrata contra verba contrahentium cenſeatur; nec de re, quæ cum pecunia datur, curandum eſt, quæ cum exigua ſit, accedit pecuniæ; contractus autem ab eo, quod principale eſt, naturam ſortitur, ut præfati DD. aſſerunt. Idemque per contrarium dicendum eſt, ubi contrahentes dixerint vendere, cùm res multum excedit pecuniam, quæ cum ea datur, non enim erit venditio, ſed permutatio.

46 Sed hæc erunt limitanda, ſi ex mente contrahentium appareat ita voluiſſe contractum expreſſum celebrare, ut in alium minimè conſentirent; tunc enim ſi verba actus ſubſtantiæ ſint contraria, nihil agitur, nec contra voluntatem agentium ſuſtinebitur, quod geſtum eſt, alio modo quàm illi expreſſerunt; atque ita intelligi debet communis doctrina, cum multis per Tondutum tradita ſupra, cap. 69. num. 16. cum ſeqq. quæ ſuperiùs dicta videtur evertere; at cùm ſimus in dubio, actus debet interpretari, ut potiùs ſuſtineatur, quàm pereat, l. quoties, a 2. ff. de reb. dub. atque ita præſumitur, contrahentes voluiſſe actum eo modo facere, quo meliùs ſubſiſtere poſſet, quamvis in nomine erraverint.

Ibi: *Quod ſi res, & pecunia æquales ſint.*

47 Si qualitas omnimoda ſit inter pecuniam & rem, quæ cum illa datur, ut ita parvus ſit exceſſus, ut pro nihilo habeatur, & contrahentes nomen contractus non expreſſerint, triplex eſt ſententia, Prima receptior habet contractum permutationis intelligi, ut cum Bartolo ſentiunt Menoch. d. lib. 3. præſ. 39. num. 1. Oſuald ad Donellum lib. 13. c. 1. lit. K. Tiraquel. de retract. lignag. §. 30. gloſ. 1. num. 13. Pichard. in § Item pretium, num. 15. Inſt. de empt. Bertachin. ubi proximè, Cyriac. d. controverſ. 69 num. 15. Ant. Gom. d. num. 10. in fine, Exea de pact. n. 516. verſ. Tertius caſus, & alios laudat Pinel. ſup. n. 5.

Ibi: *Verius tamen eſt.*

48 Secunda, cui D. Covar. adhæret, docet, pro parte, venditionis; pro parte, permutationis eſſe contractum: hanc amplectuntur Card. Lug. ſup. Dicaſtill. num. 63. Guttier, d. q. 30. num. 13. ubi de praxi teſtatur, Matienç. d. gloſ. 10. num. 8. Laſarte cap. 17. num. 22. Pinel. d. cap. 2 num. 9 Gratian. diſceptat. cap. 206. num. 23. Molin. diſp. 336. num. 8. quæ proculdubio tenenda eſt, quoties de Tertii præjudicio tractatur, licèt aliàs in puncto juris verior Bartoli videatur.

Ibi: *Quo in loco Baldum adducit.*

49 Tertia Baldi affirmant, hoc caſu contrahi venditionem; cum quo ita tenent Alexand. in l. 2. num. 7. ff. ſi cert. petat. Curt. Iun. in l. ſi paſcenda, num. 11. C. de pact. & in eam inclinat Catelian. Cotta in memorab. lib. v. rb. contractus an in dubio; quam veram ſentiunt, ſi pretii mentio in inſtrumento fiat, aut aliàs conſtet, pecuniam pretii nomine fuiſſe datam. Exea ſupra, numer. 517. Purpurat. in l. 2. ff. ſi cert. pet. Ripa ibi, col fin. nam ubi de pretio agitur, venditio contrahi præſumitur, l. fin. C. de præd. Decurion. lib. 10 gloſ. verbo, acceptato, in l. apud Celſum. §. Sed cum legitima, ff de dol. except. Afflict. deciſ. 72. n 9. Alciat. in l. 2. in princip. n. 26. ff. ſi cert. petat. Marſil. ſingul. 105. Menoch. d. lib. 3. præſ. 74. Ferret. in l. juris gentium in princip. num. 46. ff. de pact. Ipſam quoque admittunt, ſi ſpecies, pro qua res & pecunia datur, habebatur venalis, Exea, ubi proximè, Pinel. num. 6 Matienç n. 8.

Sed ſi res, aut pecunia inter ſe aliquam notabilem differentiam contineat, nomina à contrahentibus non adjecto, contractus ex eo quod prævalet, æſtimabitur; niſi, ut diximus, exceſſus valde ſit exiguus, qui pro nullo computatur, Guttierr. cum aliis, d. quæſt. 30. num. 8. Gratian. cap. 206. n. 22. Oſuald. ubi ſuprà, Pichard. d. n. 15. Molin. diſp. 336. n. 8. Pinel. n. 2. 4. Boër. quæſt. 114. col. 2. Dec. in l. in ginaria, ff. de reg. jur. 50

Quæ omnia obſervatione ſunt digna ad materiam retractus, qui l. 7. tit. 11. lib. 5 Recopilat. datur conſanguineis, nec non ad gaballarum tractatum, in quo multùm intereſt, an venditio, vel permutatio celebretur, ut advertit Guttier. dict. quæſt. 30. nu6. Ad quæ vide Molin. d. diſp. 336. n. 7. Dicaſtill. ſup. n. 63. 51

Verſ. *Secundo, ut ad inſtitutum peculia eregrediamur.*

Rationi huic reſpondit Fachin. d. c. 19. quòd cum contrahens expreſſim donat, ſumus in claris, & ideo iſtis conjecturis non eſt locus. Sed replicatur, quoad verba ſolùm id eſſe verum, non quoad animum donandi, qui ex illis minimè colligi poteſt, cum ex actu potiùs præſumatur voluntas donandi non adeſſe. 52

Ad Num. 10.

Ibi: *Nec obſtat quod in dictis.*

Licèt inter extraneos nunquam donatio præſumatur, Menoch de arbitr. ar. lib. 2. caſ. 88. num. 1. ubi latè, Carleval. d. tom 2. tit. 3. diſp. 23 num. 43. & diximus ſupra, lib. 1. cap. 16. num. 73. Inter conjuges tamen, ob affectionem connubialem ſecùs, eſt; l. uxori ſuæ 32. §. ult. ff. de legat. 3. & probavimus dict. capit. 16. numer. 67. quare læſio in venditione contingens viro, uxori, vel potiùs liberalitati, quàm neceſſitati tribuitur. 53

Ad Num. 11.

De hoc dictum eſt ſupra cap. proximo num. 16. ubi probatur, læſionem in contractu venditionis, etiam jure gentium eſſe toleratam, & quare, & num. 19. quod etiam quoad forum externum de jure Canonico licet, quatenus in lædentem intra dimidiam actio, vel exceptio non datur. Adde Hermoſ. in d. l. 56. gloſ. 9. 21. Cyriac. controverſ. 169. n. 13. 54

Ibi: *Poſſunt ſanè Legislatores.*

Hanc poteſtatem permittendi mala, ut majora vitentur; penes Legiſlatores eſſe, docent D. Thom. 2. 2. quæſt. 93. artic. 3. Pat. Suar. de legib. lib. 3. c. 15. cum ſeq. Sanch. de matrimon. lib. 2. diſp. 39. num. 2. Tiraq. de legib. connubial. l. 9. n. 2. Azor. inſt. mor. lib. 5. quæſt. 5 cap. 5. Caſtr. de leg. pœnal. lib. 2. c. 9. Leotard. de uſur. quæſt. 6. num 25. 55

Ex hoc, in veteri Teſtamento Moyſes Hebræis repudium quamvis illicitum permiſit ob majus malum vitandum: ne ſcilicèt mariti propter duritiam cordium uxores ſibi exoſas, quas expellere non poſſent, enecarent: quod inſinuatur illo Mathæi cap. 19. *Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras.* Quod & refertur Marc. c. 10. atque ita ſentiunt D. Hieronym. Beda, Theophil. Euthym. in d. cap. 19. Tertullian. de monogamia, Origen. tract. 7. in Math. Alfonſ. à Caſtro ſupra cap. 11. in 3. princip argum. Sot. in 4. diſt. 33. quæſt. 2. art. 2. concluſ. 2. Tiraquel. ubi proximè, dict. l. 9. gl. ſ 1. num. 5. Navar conſ. 3. in fine, de converſ. conjugator. in novis: Pet. Gregor. Syntagma. jur. part. 1. lib. 9. cap. 16. nu. 1. & part. 3. lib. 22. cap. 3. num. 22. Secundùm quos Judæi dimittendo uxores, etiam juxta legalem formam peccabant, id tamen quoad forum externum impunitum relinquebatur. Quamvis alii multi, graviſſimique Interpretes in ea ſint opinione, ut Hebræis repudium fuerit permiſſum, tanquam licitum, nulloque modo peccarint per legitimam uxorum dimiſſionem,